

KÜLÖNFÉLE SZERZETESRENDEK ÉS INTÉZETEK A SZENTFÖLDÖN



ÍRTA: DR. HORVÁTH ZSIGMOND

TEOLÓGIAI TANÁR

Azokról az intézetekről akarok rövid ismeretést adni, amelyek, különböző egyházi rendek buzgóságából, tudományos és kultúrmunkát végeznek a Szentföldön.

Felsőbb fokú és alsóbb fokú iskolák és intézetek nagy száma buzgólkodik ott e téren, férfi és női szerzetesek önfeláldozó munkássága mellett.

I. Biblikus főiskolák.

1. A *ferencrendieknek* Jeruzsálemben négy házuk van. Az Üdvözítőről elnevezett plébániatemplom, a Szentsír, a Gecsemáné kert és a Flagelláció. Ez utóbbit építették ki olyannyira, hogy alkalmas legyen egy biblikus stúdium befogadására. Az átalakítást és kibővítést 1929-ben fejezte be *P. Ferdinando Diotallevi*, az intézet akkori igazgatója. A biblikus iskola a Szűz Anya kapujához vezető úton (Tarig Bab Sitti Maryam), talán Jeruzsálemnek legcsendesebb helyén épült. Hatalmas kétemeletes ház, melynek lapos tetejéről nagyszerűen át lehet tekinteni az egész szent várost, a közvetlen szomszédságban levő régi templomteret az Omár-mecsettel, a keletre fekvő Olajfák hegyét az új zsidó egyetemmel és keresztény szentélyekkel, sőt a Jordánon túlról Moáb hegyei is idelátszanak. Ennek az intézetnek voltam én is boldog lakója két esztendeig. Amikor esténként a tetőn sétálgattam, felhődén, tiszta, csillagos keleti égbolt alatt, ó, mennyi titkot beszélt szívemnek az Olajfák kertje és hegye, az Antónia-vár romhalmaza, a „Via Dolorosa”, Sionnak orma. Éltek, szóltak, sírtak a kövek. A levegőben szinte az Evangélium szavai vibráltak. Igen, itt át lehet élni az egész Evangéliumot. Csak arra riad fel a boldog álmodozó, amikor Jeruzsálemnek körülbelül 14 tornyában egyszerre kezdik énekelni, — nem is énekelni — harsogni fülsértő hangokon Mohamed dicséretét. Ekkor értjük meg csak, hogy ma már nem Krisztus neve szent itt, hanem AUahé. Biblikus intézetünk növendékei a világ minden országából kerülnek

ide. Társaim között volt pl kolumbiai, angol, spanyol, amerikai, olasz, szlovák, akik előzőleg Rómában tanulnak két esztendeig és csak azután jönnek ide, hogy a könyvekből tanultakat szemekkel is lássák.

Ugyanilyen nemzetközi jellegű a tanári kar is. Francia, német, olasz, spanyol, holland, közülük nem egy általánosan ismert tudós, mint a hírneves assziológus, *Maurus Witzel*.

Legnagyobb tekintélye mégis első nagy vezetőjének, *P. Gaudentius Orfal*-nak volt. Szegény örmény család gyermeke lévén, jeruzsálemi kollégiumunkban nevelkedett több árva gyermekkel együtt. Tehetsége miatt Rómába, majd Freiburgba küldték előljárói. És amikor mint tudós archeológus visszatért Jeruzsálembe, a biblikus intézet élére állították. Hamarosan (1925-ben) a keleti archeológus társaság elnöke lesz, majd nagy munkába fog, amidőn a kafarnaumi zsinagóga romjainak ásátását vezeti és könyveivel magyarázza. Sajnos ez volt utolsó műve.

1926 április 20-án éppen Jeruzsálembe sietett autón Názáretből, hogy résztvegyen egy nemzetközi ülésen, de pár kilométerre a szent várostól szerencsétlenség érte. Sofőrje elaludt (késő este volt), autója árokba fordult és a nagy ferences tudós azonnal meghalt, alig 37 éves korában.

Másnap *Lord Plumer*, Palesztina angol kormányzója búcsúztatta és a nemzetközi archeológusgyűlés *Garstang* indítványára latin felirattal örökítette meg emlékét a kafarnaumi zsinagóga egyik oszlopán.

Neves tanárain kívül hatalmas könyvtára és múzeuma van a ferences intézetnek. 700 esztendőnek rengeteg összegyűjtött kincsét halmozták föl ebben a múzeumban a ferencrendiek. Különös figyelmet érdemel pénzgyűjteménye.

2. A ferencrendieken kívül a *dominikánus* atyáknak már a 90-es évek elején virágzó intézetük volt és van is jelenleg Jeruzsálemben a város falain kívül, alig pár száz lépésre a damaszkuszi kaputól.

A testvérrend azon a helyen telepedett le, ahol állítólag Szent István első vértanút megkövezték.

P. Lagrange, az intézet alapítója hosszasan bizonyítja azt (*Revue Biblique* 1894. 477. sz.) hogy Szent Istvánt a város falain kívül kövezték meg éspedig, amint Theodozius és más zarándokok írják, alig kőhajításra az északi kaputól, amelyet Szent István kapunak is neveztek.

A vértanúság helyén Eudoxia császárné 455-ben remek szép bazilikát emelt. Erről majdnem minden akkori zarándok megemlékezik. A bazilikát ugyan lerombolták a perzsák 614-ben, de Szofrónius püspök már 638-ban újból felépítette, ha nem is pontosan

azon a helyen, ahol Eudoxia bazilikája állt. A keresztések még szebbé tették a templomot, azonban 1187-ben Szaladin jövedele előtt saját maguk rombolták le.

Már az első századokban kétséges volt, hol kövezték meg Szent Istvánt. János jeruzsálemi püspök pl 415—417-ben a város déli részén állított emléket Szent Istvánnak, Juvenál püspök a keleti részen (422—437), Szent Melánia az Olajfák hegyén.

A hagyományos hely ma is a Cedron völgye.

Mi nem akarunk bizonyítani sem egyik, sem másik vélemény mellett (1. bővebben Mommert: *Saint Etienne et ses sanctuaires a Jerusalem*. 1912. Jerusalem), csak megállapítjuk azt, hogy a dominikánusok Eudoxia bazilikája helyén építették fel gyönyörű templomukat és építették a templom mellé világhíres biblikus intézetüket.

Hírét, nevét olyan tanárok alapozták meg, mint *P. Lagrange*, *P. Vincent*, *P. Dhorme*, *P. Abel*. És az ő szerkesztésükben megjelent folyóiratot, *Revue Biblique*, amely ma már a negyvenedik évfolyamban jár, ugyan melyik biblikus nem ismerné? Többezerből álló könyvtáruk és ugyanolyan szép múzeumuk van, mint a ferencrendieknek.

3. A két testvérrend nagy intézetén kívül a *jezsuitákról* kell még megemlékezni. Ha az állomásról a szent város felé igyekszünk, már messziről látható a hatalmas pápai intézet, a jezsuiták háza. Igaz, iskolájuk nekik itt Jeruzsálemben nincs (Beirutban [Szíria] van igen tekintélyes, világhírű egyetemük), hanem a római Institutum Biblicum növendékei (amely intézetet ők vezetik) esztendőnként ellátogatnak a Szentföldre és kirándulásaik után ebben a házban pihennek meg. Vezetőjük rendszeren *P. Matton*, a neves jezsuita, aki esztendő óta Jeruzsálemben tartózkodik, hogy a Jordánon túl, Teleilat Ghassulban kezdett ásatásokat befejezze. Munkájáról az újságok is sokat írtak és pedig olyan formában, mintha Szodoma és Gomorra romjait találták volna meg a Jordán völgyében. Azonban a döntő szót még nem mondták ki azok, akik legilletékesebbek, *P. Matton* és társai. Addig várni kell.

Mind a három biblikus intézetnek célja az, hogy növendékeinek helyszínen mutassa be az ó- és újszövetségi szent helyeket, jobban megismertesse velük a keleti nyelveket és ha alkalom adódik, odavezesse őket az ásatásokhoz, amikor ezer sőt több ezer esztendőnek kultúrája napfényre kerül. Mert Palesztinában bárhol ásnak, értékes adatokat kapnak rég letűnt népek történetéből. Eleinte különösképpen a nem keresztény elemek törték, zúzták a földet csak azért, hogy megdöntsék a Szentírás tényeit. De be kellett

látniok, hogy az archeológiai kutatás semmiben sem cáfol rá a Szentírásra. Ellenkezőleg alátámasztja azt. Így történt Jerikónál, Sichemnél (Teli Balata), Hebronban és Megiddóban, valamint Jeruzsálemben az ófelen.

Ilyen kirándulásokra többnyire számárháton indulnak a biblikus iskolák növendékei, mert sokféle olyan utak vannak a Szentföldön, hogy csak ez a biztoslábú kis állat lehet a közlekedési eszköz; vagy pedig gyalog, ha nem nagy a távolság.

Egyetlen esetet említek meg, amikor 1928 októberében tudományos útra indultunk (ferencesek és domonkosok) Ezekiás csatornájában. EITŐI a csatornáról szó van a 2. Péld. könyvében (32, 20). A szent szöveg szerint, Ezekiás király a Siloe forrás vizét átvezettette a hegy alatt, hogy ellenséges támadás esetén a városbeliek vizet kaphassanak. Óriási munka volt, mert kemény sziklát kellett át-törni, de sikerült. A híres Siloe felirat ezt örökítette meg. (Konstantinápolyi múzeumban őrzik.)

A csatorna hossza 512 és fél méter, szélessége fél méter, magassága alig több másfél méternél. Így kövér és magas embernek nem igen lehetne benne mozogni, de mi mindannyian soványak voltunk. Gyertyával fölfegyverkezve indultunk el a hosszú alagútban, természetesen cipő nélkül, mert körülbelül fél méter magasságban folydogált lassan a víz a Siloe tava felé. Közben megálltunk a kútnál, amelyen keresztül a várbbeliek vizet meríthettek és amelyért tulajdonképpen a csatornát készítették. Kirándulásunk kellemetlen utóhangjait csak szabadba érésünkkel hallottuk, mikor az arabok nagy lármával fogadtak. És ez érthető is volt, hiszen egész napra ihatatlanná tettük vizüket, pedig egyetlen forrása Jeruzsálemnek. Csak akkor tudták meg ők, miért lett oly hirtelen zavaros Siloe forrásvíze.

II. Alsóbbfokú intézetek.

Miután így a Szentföld biblikus intézeteiről és azok rendeltetéséről megemlékeztem, röviden szólok a többi iskolákról is.

1. A Mamilla út végén áll a *ferencrendiek szép kollégiuma*. Eredetileg a *Ferrari bitoros* által alapított férfi és női kongregáció birtokában volt, de a Szentatya óhajára 1929-ben átvették a ferencesek. Nem kimondottan katolikus iskola, hanem mohamedán fiúkat is fölvesznek és pedig azért, hogy így észrevétlenül szívükbe lopják a keresztény vallásnak becsülését. Nagyon sok arab örömmel küldi ide fiát.

Több más iskolájuk is van a ferencrendieknek Jeruzsálemen kívül. Betlehemben, Názáretben, Ain Kárem, Jaffa, Kána, Akkó és Emmausban. (A Palesztinán kívüli helyekről nem szólok.) Ezekben az intézetekben különösen az árva gyermekeket nevelik és tanítják nemcsak írni, olvasni és idegen nyelvekre, hanem valamiféle mesterségre is. Úgyhogy az Üdvözítőről elnevezett kolostor műhelytelepét (nyomda, malom, pék, vasesztergályos, kovács, asztalos, villanyfejlesztő) ilyen fiúk vezetik, természetesen rendes fizetésért. Közöttük nevelkedett, mint előbb említettem, P. Gaudentius Orfali nagy archeológusunk is.

Esztendőnként 80 fiút és körülbelül ugyanannyi leányt tartanak el csak jeruzsálemi árvaházukban.

De nemcsak a ferencrendiek fejtenek ki ilyen áldásos működést Krisztus szent földjén, hanem a többi szerzetesrendek is.

2. *A bencéseknek* Jeruzsálemben a botránkozás hegyén van gazdasági intézetük, azonfelül kis birtokukon, Abugos-ban. Többnyire felnőtt ifjakat vesznek föl, megtanítják őket szántani, vetni, általában a földet művelni, hogy az édes anyaföldet, amely már-már kicsúszik a bensülött arab kezeiből, megszerettségük vele. Mert Palesztinában ma is úgy művelik a földet, amint ezer évvel ezelőtt. Kis faekéje elé szamarat és tehenet fog az arab, feltúrja valahogy a köves talajt, beveti és sarlóval learatja. A zsidó telepések pedig gépekkel dolgoznak az Esdrelon síkságon. Ezért vesztette el földjét az arab és visszaszerezni a bencések tanítják meg őket együtt a szaléziánusokkal.

3. *A szaléziánusoknak* gyönyörű házaik vannak Jeruzsálemben, Betlehemben és Názáretben, sőt újabban Jaffában és Kafar-Gamalában is.

Csodálatos a szeretet, amely őket idehozta a pusztába, Kafar-Gamalába, ahol egyetlen lélek sem lakik, csak az ő magános kolostoruk virraszt fent a dombtetőn. Házuk tetejéről messze el lehet látni a nylt tengerre, délen Hebron és Gáza felé, északon a samariai hegyekre. Ó, mennyit kell dolgozniok még a jó szerzeteseknek, amíg újból tejjel-mézzel lesz tele a házuk tövében elterülő kopár vidék.

Don Bosco fiainak betlehemi és názáreti intézete mint építkezés is csodálatot vált ki. Mindkét helyen szerencsés magaslati fekvésével uralja a várost. A munka pedig, mely ott folyik a szegény palesztinai fiúk kultúrájáért és lelkéért, valóban krisztusi. Méltán írták fel intézeteik homlokára: „Az ifjú Jézushoz”. Nagyon érdemes bepillantani az intézetek beléletébe. Don Boscóéknál tett látogatásom impressziói:

A létszámmal igen meg voltak elégedve a jó nevelők, mert sok benlakójuk és annál több bejárójuk van... A fiúk hintáztak, játszadoztak az udvaron ... De oly csendben és unottan, hogy nem hagyhattam szó nélkül. Azt felelték a kitűnő pedagógusok, hogy az arab gyerek nem zajos, nem kacagó, mint a mienk, de még csak játszani sem szeret. Szinte kényszeríteni kell a játékra, amelybe nagyon gyorsan, szinte betegesen belefárad. *Komoly, nyugodt, mosolytalan arc — ez az arab gyerek.*

A tanulni vágyás a legkritikább jelenség nála. Inkább koldulni szereti. És nincs rá eset, hogy a nevelésben a szülők segítségére jönnének a pedagógusnak vagy a gyereknek.

Micsoda szeretettel, krisztusi kitartással kell hát felvértezve lenniök e mestereknek, hogy e gyenge, tunya, vérbajos anyagból embereket formálhassanak!...

4. Végezetül pár sort *a női szerzetesrendeknek* is szentelek, akik ha itthon bőven kiveszik részüket a munkából (különösen iskoláinkban, kórházainkban), ott sem maradhatnak el.

a) Jeruzsálem legnagyobb leányiskoláját a *Sionról nevezett apácák* vezetik (Notre Dame de Sion). Közvetlenül a ferencesek biblikus intézete mellett laknak és az „Ecce Homo” templom is az ő birtokukban van. Ide is fölvesznek mohamedán leányokat a keresztényeken kívül és a legelőkelőbb arabok ide járatják gyermekeiket, öröm nézni ezeket a kis mohamedánokat, akik az uccán sűrűn letakart arccal, fekete ruhában szótlanul járnak, milyen elevenek itt, ha a háztetőn, fátyol nélkül játszadoznak. Vallási dolgokról nem beszélhetnek a nővérek az iskolában, de lehetetlen, hogy semmi ne maradjon a szívükben ezeknek a kis arab leányoknak abból a szeretetből, közvetlenségből és melegségből, amit a katolikusoknál tapasztaltak. Ez az egyetlen mód, amellyel meg lehet közelíteni a mohamedán családok titokzatos szentélyét, a gyermek lelkén keresztül, máskülönben nem. Hányszor megtörténik, hogy fanatikus mohamedán szülők, akiknek említést sem lehet tenni a katolikus vallásról, lassan meglágyulnak olyannyira, hogy kis gyermeküket Szent Antal iránti tiszteletből kis ferences-ruhába öltöztetik, derekát kordával kötik át, még fejét is tonzurára nyírják. Nem mondom, hogy ez már áttérést jelent, de közeledést a mi vallásunkhoz.

Mondhatjuk, hogy majdnem minden apácarend gyökeret vert ebben a Szentföldben. Egyik talán csak most bimbózik, a másik már virágos ágakat hajtott.

b) Ott vannak az Olajfák hegyén *a bencés és karmelita nővérek*, a Szentsír közelében *a ferences missziós nővérek*, akik ugyancsak

árvaházat és iskolát vezetnek. Mekkora türelemmel kell ezeknek bírniok. Egyszer a jó nővérekhez kis mocskos arab gyereket vezettek be, akit jól megmosdattak, rendbeszedtek és úgy engedték haza. Másnap a kicsi megint piszkosan *jött* el. Igen, *mert* édesanyja azonnal nekiesett otthon és jól bekente arcát, nehogy valaki megverje szemmel a fiút.

Így dolgoznak férfi és női szerzetek kulturális téren Krisztus szülőföldjén, nem is említve a kórházakat és bélpoklosok házait, ahol szeretetük virágai csak Istennek illatoznak.

